

Streszczenie

Rozprawa doktorska pt. „Naznaczanie społeczne osób ze zdiagnozowanym zespołem ADHD. Socjologiczne studium teoretyczno-empiryczne” została przygotowana przez mgr Katarzynę Budziałowską pod kierunkiem dr hab. prof. nadzw. AJD w Częstochowie Adama Rosoła.

Głównym celem podjętych w pracy analiz było ukazanie reakcji społecznej wobec osób ze zdiagnozowanym zespołem ADHD, a zatem tego, w jaki sposób są one postrzegane przez społeczną widownię. Empiryczna analiza zgromadzonego materiału umożliwiła przedstawienie pewnych modeli postrzegania osób z zespołem ADHD przez badanych respondentów.

Analiza została przeprowadzona w oparciu o założenia socjologicznej teorii naznaczania i stygmatyzacji, mieszczącej się w nurcie symbolicznego interakcjonizmu. Zastosowano jakościową strategię badań, zainspirowaną procedurą metodologii teorii ugruntowanej oraz założeniami właściwymi dla teorii dewiacji i naznaczania społecznego. Zdecydowano się na triangulację metod badawczych. W tym celu przeprowadzono wywiady swobodne łącznie z obserwacją oraz analizę treści dokumentów. Analizę rozszerzono o interpretację wypowiedzi matek dzieci z zespołem ADHD na forum internetowym Polskiego Towarzystwa ADHD.

Badaniami objęto osoby mające kontakt z uczniami ze zdiagnozowanym zespołem ADHD. Swobodne wywiady przeprowadzono z matkami chorych i zdrowych dzieci oraz z nauczycielkami uczniów ze zdiagnozowanym zespołem ADHD. Uzyskano również wypowiedzi pisemne i przeprowadzono rozmowy z uczniami klas, do których uczęszczało dziecko ze zdiagnozowanym syndromem.

Zamierzeniem badawczym była próba ukierunkowania rozważań na sprawy, które nierzadko uchodzą uwadze w kontekście rozważań medycznych i psychologiczno-pedagogicznych. Starano się ustalić, czy sposób postrzegania społecznego osób z ADHD przez przedstawicieli badanych grup był podobny, czy też różnił się, a jeśli tak, to w jakich aspektach. Podczas porównawczej analizy materiału empirycznego, pochodzącego od czterech badanych grup respondentów, na niektórych poziomach stwierdzono podobieństwa, w niektórych aspektach zaś wyraźne różnice.

Analizowano postrzeganie dzieci z zespołem ADHD przez ich matki. W tym obszarze skupiano się na oczekiwaniach badanych matek wobec własnych dzieci oraz ich nauczycieli oraz naznaczaniu i samonaznaczaniu badanych respondentek.

W aspekcie postrzegania uczniów z syndromem przez ich nauczycieli koncentrowano się na poziomie wiedzy nauczycieli na temat zjawiska, ich oczekiwaniach wobec zdiagnozowanych uczniów, postrzeganiu rodziców uczniów z nadpobudliwością oraz naznaczaniu przez nich uczniów i samonaznaczaniu.

W obszarze uwzględniającym analizę postrzegania jednostek z syndromem ADHD przez matki dzieci zdrowych skupiono się na odpowiedzialności samego piętnowanego za własne piętno oraz roli i wagi stereotypów oraz uprzedzeń w postrzeganiu jednostek z syndromem przez przedstawicieli tej grupy badawczej.

W analizie postrzegania osób z ADHD przez ich rówieśników istotne było postrzeganie ich zachowań oraz relacji z badanymi respondentami.

Pod względem praktycznym przygotowane opracowanie wskazuje na rolę, jaką w omawianym obszarze odgrywają matki, nauczyciele i rówieśnicy. Stanowi próbę wyjaśnienia, jakim zasadom podporządkowane jest postrzeganie jednostki z syndromem ADHD przez otoczenie oraz jakie ewentualnie działania praktyczne należałoby w tym względzie podjąć.